

Х СРЕЩУ БЕЛГИЯ

Решение на Европейския съд по правата на човека от 30 ноември 1987 г.

ТЕКСТОВЕ ОТ КОНВЕНЦИЯТА: Член 6, т. 1 и чл. 50

КЛЮЧОВИ ДУМИ И ИЗРАЗИ: справедлив процес/ решаване на правен спор относно граждански права и задължения/ безпристрастен съд/ независим съд / публично гледане на делото / справедливо удовлетворение

ЦИТИРАНИ ПРИМЕРИ ОТ СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА:

Bentham, 23 October 1985, Series A no. 97; W v. United Kingdom, 8 July 1987, Series A no. 121; Van der Mussele, 23 November 1983, Series A no. 70; Van Marle and Others, 26 June 1986, Series A no. 101; Golder, 21 February 1975, Series A no. 18; Sramek, 22 October 1984, Series A no. 84; Le Compte, Van Leuven and De Meyere, 23 June 1981, Series A no. 43; Campbell and Fell, 28 June 1984, Series A no. 80; De Wilde, Ooms and Versyp, 18 June 1971, Series A no. 12; Albert and Le Compte, 10 February 1983, Series A no. 58; Le Compte, Van Leuven and De Meyere, 18 October 1982, Series A no. 54; Boenisch, 2 June 1986, Series A no. 103.

Решение

По делото Х срещу Белгия Европейският съд по правата на човека, като разгледа делото в пленарно заседание в съответствие с правило 50 от Правилата на Съда и в състав :

Г-н Р. Рюсдал, председател,
г-н Ж. Кремона,
г-н Тор Вилиамсон,
г-н Г. Лагергрен,
г-н Ф. Гьолчуклу,
г-н Ф. Мачер,
г-н Х. Пиниейро Фариня
г-н Л.-Е. Петити,
г-н Б. Уолш,
сър Винсент Еванс
г-н Р. Макдоналд,
г-н Ш. Руссо
г-н Р. Бернхард
г-н Дж. Герзинг
г-н А. Шпийлман,
г-н Ж. де Мейер
г-н Ж.-А. Карильо Салседо
г-н Н. Валतिकос,

а също и г-н М.-А. Ейсен, секретар, и г-н Х. Пецолд, помощник-секретар, след закрити заседания на 28 ноември 1986 г., 22 април, 22 и 25 юни и 27 и 28 октомври 1987 г., обявява следното решение, което беше прието на последната от горепосочените дати:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е внесено в Съда от Европейската комисия по правата на човека ("Комисията") на 28 януари 1986 г., в рамките на тримесечния срок, предвиден от чл.32, т.1 и чл.47 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията"). Делото е образувано по жалба (N 8950/80) срещу Кралство Белгия, отправена на 20 март 1980 г. година от г-н Х. до Комисията на основание чл.25 от Конвенцията. Жалбоподателят, белгийски гражданин, е помолил Съда да не разкрива неговата самоличност.

В искането за произнасяне Комисията се позовава на чл.44 и чл.48, както и на декларацията на белгийското правителство, с която се признава задължителната юрисдикция на Съда (чл.46). Предмет на искането е да се постанови решение, което да установи дали фактите по делото разкриват нарушение от страна на държавата-ответник на задълженията ѝ по чл.6, т.1 от Конвенцията.

2-7. [Параграфи 2-7 описват участието на жалбоподателя в процедурите, назначаването на представител на жалбоподателя, състава на Съда (в който ex officio е включен избраният съдия с белгийско гражданство (чл.43 от Конвенцията) и г-н Р. Риздал, председателят на Съда (Правило 21 §3 (b)), представянето на защиты, отказът от юрисдикция от страна на отделението в полза на Пленума на Съда (Правило 50), имената на лицата, които се явяват за правителството, за Комисията и за жалбоподателя, както и реда за обръщане към Съда и за отговаряне на въпросите на Съда по време на съдебното заседание и за допълнително представяне на материали по делото.]

ФАКТИТЕ

I. Обстоятелствата по делото

9. Жалбоподателят е белгийски гражданин, роден през 1929 г., доктор по право, живущ в Антверпен. Той бил заличен от списъка на адвокатската колегия на Антверпен и два пъти безуспешно подавал молби за възстановяване на правото му да упражнява адвокатска професия.

1. Отстраняване от Антверпенската адвокатска колегия.

10. През 1957 г., след като завършил предвидения по закон стаж като стажант- адвокат в Антверпен, Х. бил вписан в списъка на адвокатската колегия и наел кантора.

11. През май 1963 г. Съветът на адвокатската колегия на Антверпен образувал дисциплинарно производство срещу него за това, че умишлено е давал невярна информация на клиенти.

На 10 юни 1963 г. Съветът го заличил от адвокатския списък на основание, че невярно е убеждавал клиент, че него (клиента) го заплашва арест, ако не плати незабавно 20 000 белгийски франка. Съветът прекратил производството по другите обвинения срещу Х.

По жалба на Х. Брюкселският апелативен съд с решение от 31 декември 1963 г. потвърдил решението за заличаване, а на 22 юни 1964 г. Касационният съд отхвърлил искането на Х. като незаконосъобразно.

12. Впоследствие Х. бил обвинен в измама и за това, че незаконно се представял за адвокат; бил задържан от 2 юли до 2 август 1965 г. и много от неговите досиета били иззети от полицията. Той бил оправдан от Антверпенския наказателен съд на 19 януари 1968 г. и предявил иск за обезщетение, който обаче не бил уважен.

13. След като известно време работил като търговски пътник, през 1970 г. жалбоподателят започнал работа като юридически и данъчен консултант.

14. На 25 февруари 1977 г., когато се канел да подаде молба за възстановяване на името му в адвокатския списък, полицията отново иззела документи от неговата кантора. На 29 ноември 1978 г. състав на Антверпенския първоинстанционен съд се разпоредил Х. да бъде

предаден на съд за документно престъпление и документна измама пред Наказателния съд, но делото завършило с оправдателна присъда на 18 октомври 1979 г.

15. Х. няма наказателни осъждания.

2. Молби за възстановяване в адвокатския списък на Антверпен.

а) Първа молба

16. С молба от 3 декември 1979 г. жалбоподателят поискал Съветът на адвокатската колегия на Антверпен да възстанови името му в адвокатския списък на основание чл.471 от Съдебния кодекс (вж. §30 по-долу).

17. На 17 декември, на заседание на Съвета, председателят (battonnier) на адвокатската колегия на Антверпен определил докладчик по случая.

След съвещание на 7 и 28 януари 1980 г. Съветът взел решение да изслуша жалбоподателя и неговия адвокат.

18. Изслушването било проведено на 18 февруари Според адвоката на Х. "изключителните обстоятелства", налагащи възстановяването на адвокатските му права, се състояли главно в значителните професионални и семейни трудности, които Х преживял през последните 15 години, най-вече поради това, че е бил принуден да сведе професионалната си дейност до даването на правни и данъчни консултации; заличаването му от адвокатския списък не било последвано от наказателно производство, а повдигнатите по-късно обвинения били завършили с оправдателни присъди.

19. Съветът оставил молбата без уважение в същия ден; въпреки че били изминали повече от 10 години от лишаването на Х. от адвокатски права, устните обяснения на неговия адвокат не били разкрили никакви изключителни обстоятелства, налагащи възстановяването на адвокатските му права.

б) Втора молба

20. На 9 февруари 1981 г. жалбоподателят подал нова молба. В нея той добавил, че оспорва решението от 1963 г., и приложил становище на бившия главен прокурор (procureur general) Б. Според Б. Съветът на колегията е трябвало да уведоми Антверпенската прокуратура (procureur du Roi) за обвиненията срещу жалбоподателя; това би довело до спиране на дисциплинарното производство до окончателното решаване на наказателното дело.

21. Съветът на колегията изслушал Х. и неговия адвокат на 21 април 1981 г. Адвокатът посочил, че решението за лишаване на Х. от адвокатски права се основавало на неподкрепените от други доказателства показания на един от клиентите на Х. и че от 1963 г. до 1980 г. Х. осъществявал успешно правно- и данъчно-консултантската си дейност. Той добавил, че през 1963 г. Съветът на колегията не е уведомил прокуратурата за фактите и че в резултат на това срещу Х. не е било повдигнато обвинение и така той е нямал възможност да постигне оправдателна присъда. Той подчертал и семейните трудности на Х. Освен това предоставил на съда писмено обяснение от жалбоподателя защо бившият главен прокурор Б. имал правото да дава становище.

22. Съветът на колегията оставил молбата без уважение в края на заседанието си на 11 май 1981 г., като приел, че Х. не е доказал наличието на изключителни обстоятелства и, по-специално, че последиците на лишаването от адвокатски права не съставлявали такива обстоятелства. В отговор на молбата от 9 февруари 1981 г. (вж. §20 по-горе) Съветът

посочил, че бившият главен прокурор Б. е бил запознат с фактите преди да бъде постановено решението и че е наредил съдебно разследване.

Жалбоподателят бил уведомен за решението на 16 юни 1981 г.

II. Приложимо вътрешно право.

23. В Белгия Съветите на адвокатските колегии имат изключителната компетентност да се произнасят по молби за възстановяване на адвокатски права.

24-28. *[Структурата на всяка адвокатска колегия се състои от Общо събрание, Съвет на колегията (Council de Ordre) и председател (batonnier). Съветът е административен орган и се състои от председателя и определен брой други членове; Съвет на адвокатската колегия на Антверпен се състоял от 16 члена и председател. Членовете на Съвета се избират пряко от Общото събрание, за което се свикват всички адвокати, като изборът се провежда преди края на всяка съдебна година. Съветът осъществява многобройни функции от административен, нормотворчески, правораздавателен, консултативен и дисциплинарен характер. Сред тях е и приемането на адвокати в колегията и решенията му в тази област не подлежат на обжалване. Задължението на Съвета да контролира състава на колегията е продиктувано от необходимостта достъп до адвокатската професия да имат само лица с недискредитирана почтеност. Задължение на Съвета е също така да "защитава честта на колегията" и да "поддържа принципите на достойнство, неподкупност и добросъвестност, върху които е изградена професията".]*

29. Като дисциплинарен орган Съветът налага наказания за "престъпления и нарушения" (пак там). Той заседава по дисциплинарни дела "по искане на председателя, било по негова молба, било по оплакване, или след получаването на обвинителен акт от главния прокурор" (чл.457). Заинтересуваният адвокат се призовава в двуседмичен срок и, ако пожелае, му се дава срок да подготви защитата си (чл.465). До осем дни след постановяването му решението се обявява на главния прокурор и на заинтересувания адвокат (чл.466).

Основните наказания, които Съветът може да налага, са предупреждение, порицание, мъмрене, лишаване от право да упражнява адвокатска професия за срок до 1 година и заличаване от адвокатския списък или списъка на стажант-адвокатите (чл. 460). Заинтересуваният адвокат има право на възражение (чл.467) и, подобно на главния прокурор - на жалба (чл.468). По време на събитията в настоящия случай (вж. §11 по-горе) жалбата се подавала до Апелативния съд [...]. Днес тази компетентност е предоставена на дисциплинарните апелативни съвети, състоящи се от председателя на Апелативния съд, който ръководи състава, и четирима адвокати в качеството им на експерти (чл.473 от Съдебния кодекс).

Решенията на апелативните съдилища по тези дела могат да бъдат обжалвани на основание тяхната незаконосъобразност [...]. Същото сега важи за решенията на дисциплинарните апелативни съвети. (чл.614 §1 от Съдебния кодекс).

2. Възстановяване на правото да се упражнява адвокатска професия

30. Възстановяването в адвокатския списък на адвокат, който е бил лишен от адвокатски права, е уредено в чл.471 от Съдебния кодекс:

"Адвокат, който е бил заличен от адвокатския списък, може да бъде повторно вписан в него или в списъка на стажант-адвокатите само след изтичане на 10 години от датата, на която решението за заличаване е влязло в сила, и ако изключителни обстоятелства налагат това.

Повторно вписване не се разрешава без мотивирано съгласие на Съвета на колегията, към която адвокатът е принадлежал или без разрешението на съответния дисциплинарен апелативен орган, ако заличаването е било постановено от него.

Отказът за възстановяване на адвокатските права не подлежи на обжалване.”

Този текст възпроизвежда с малки отклонения чл. 1 на приетата на 13 февруари 1962 г. Резолюция на Брюкселския адвокатски съвет. Тази резолюция разкрива тенденция към премахване на окончателността на лишаването от адвокатски права и гласяла:

“Съветът на колегията може ... по негова молба да впише повторно в адвокатския списък адвокат, който е бил заличен от него.

Повторното вписване има изключителен характер и е изцяло в дискрецията на Съвета, който взима тази мярка с оглед интересите на колегията и след установяване, че заинтересуваното лице се е поправило. Възстановяване в адвокатския списък се разрешава само след изтичане на 10 години от датата, на която решението за заличаване е влязло в сила.

Съветът взима решението си в съответствие с процедурата, предвидена в правило 32 от Процедурните правила, както в случаите на прием на стажант-адвокати... “

31. *[Процедурата и решението за възстановяване в адвокатския списък нямат дисциплинарен характер.]* Няма предвидени общи разпоредби, а и адвокатската колегия на Антверпен по това време не е имала специални вътрешни правила относно процедурата. Съветът обикновено взимал решението си, следвайки процедурата за разглеждане на молба за прием в колегията.

32. Според статистиката, представена от правителството (и която не беше оспорена), 47 адвоката са били лишени от адвокатски права в Белгия след влизането в сила на Съдебния кодекс на 10 октомври 1967 г. От пет молби за възстановяване на адвокатски права три са били уважени (в колегиите на Оденар, Шарльороа и Куртре). Адвокатската колегия на Антверпен е трябвало да разгледа само молбите на Х., които били оставени без уважение. До никое от тези решения не е имало публичен достъп.

ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД КОМИСИЯТА

33-34. *[Х. подал жалба N 8950/80 до Комисията на 20 март 1980 година. Комисията я обявила за допустима на 16 май 1984 година. Х. твърдял, че процедурата, следвана от Съвета на адвокатската колегия на Антверпен при разглеждането на молбите за възстановяване на адвокатските му права, е нарушила правата му по чл. 6 от Конвенцията. В доклада си (изготвен съгласно чл. 31) Комисията изразила становището (с 10 на 2 гласа), че е имало нарушение на чл.6, т.1, тъй като делото на жалбоподателя не е било разгледано от съд по смисъла на тази разпоредба.]*

ОКОНЧАТЕЛНО СТАНОВИЩЕ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО ПРЕД СЪДА

35. По време на заседанието на 24 ноември 1986 г. правителството поддържало направените в защитата му искания Съдът да приеме, че фактите в настоящия случай не разкриват нарушение от страна на Белгия на задълженията ѝ по Конвенцията.

ПРИЛОЖИМОТО ПРАВО

I. Твърдение за нарушение на чл.6, т.1

36. Жалбоподателят поддържа, че Съветът на адвокатската колегия на Антверпен не е разгледал неговия случай по начин, съответстващ на чл.6, т.1 от Конвенцията, който предвижда:

“Всяко лице, при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществеността и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или, ако съдът счита това за извънредно необходимо, в случаите, в които поради специални обстоятелства публичността би нанесла вреди на интересите на правосъдието.”

С оглед на направените твърдения първият въпрос, който следва да се разгледа, е приложимостта на чл.6, т.1.

А. Приложимост на чл.6, т.1

1. Съществуването на спор относно право

37. Що се отнася до това дали е бил налице спор относно право, Съдът би препратил към принципите, установени в по-ранните му решения, най-вече решението по делото *Бентън* от 23 октомври 1985 г., § 32.

38. Когато е подал молба да бъде възстановен в адвокатския списък в съответствие с чл.471 от Съдебния кодекс през 1979 г. и отново през 1981 г., жалбоподателят е повдигнал въпрос, свързан с определянето на едно право. Възстановяването му в списъка е било условие за възобновяване на адвокатската практика, която му е било забранено да упражнява след 1963 г., когато е бил заличен от адвокатския списък. Съветът на колегията всеки път взимал решение, отхвърлящо искането на Х. Жалбоподателят твърди, че, ако законовите изисквания са налице, той има право да възобнови адвокатската си практика; Комисията се е съгласила, че той е имал такова право.

Правителството изтъква, че решенията за прием и, *a fortiori*, за повторен прием в колегията са били в дискреционната власт на Съвета, в съответствие с традиционното задължение да контролира състава на колегията (вж. §27 по-горе). Тези решения са окончателни и не подлежат на обжалване нито пред общите съдилища, нито пред Държавния съвет. Накратко, твърди, правителството, белгийското право не е предвиждало право на прием в колегията, още по-малко - право на повторен прием.

40. В настоящия случай Съдът не е призван да се произнесе по общия въпрос за правото на достъп до адвокатската професия в Белгия. Единственият въпрос, който стои пред Съда, е свързан с процедурата за възстановяване в адвокатския списък на лице, което е било лишено от адвокатски права.

Чл. 6, т. 1 обхваща само спорове за (граждански) “права и задължения”, за които може приемливо да се твърди, че са признати за такива от вътрешното право; той сам по себе си не определя никакво конкретно съдържание за (граждански) “права и задължения” според материалното право на Високодоговарящите се държави (вж. например решението по делото *W. срещу Обединеното кралство* от 8 юли 1987 г., §73).

За да установи дали твърдяното от жалбоподателя право съществува в Белгия, Съдът следва да прецени характера и на лишаването от адвокатски права, и на основанията за повторен прием в колегията.

41. Лишаването от адвокатски права се налага за професионални простъпки и представлява дисциплинарна санкция - най-тежката, която Съветът на колегията може да налага.

Според правителството това е една постоянна санкция, тъй като Съветът никога няма задължение да вписва повторно в адвокатския списък.

Съдът, обаче, отбелязва, че чл.471 от Съдебния кодекс позволява адвокат, който е бил лишен от адвокатски права, да иска повторен прием след изтичането на "10 години от датата, на която решението за заличаване е влязло в сила и [ако] изключителни обстоятелства налагат това" (вж. §30 по-горе).

42. Докато тълкуването на първото от тези две условия едва ли би могло да създаде затруднения, второто условие - че трябва да са налице "изключителни обстоятелства" - може да бъде тълкувано и прилагано по много начини, тъй като липсва по-точно законово определение на тези обстоятелства.

Предишните решения на адвокатските съвети също не внасят яснота. Тези решения са малобройни и са недостъпни за публиката, включително за лишените от права адвокати, които възнамеряват да подадат молба за повторен прием (вж. §32 по-горе). По-нататък, съдейки по това, което Съдът имаше възможност да види, мотивите на тези решения съвсем не дават достатъчна информация.

43. Предвид условията на чл.471 жалбоподателят би могъл да поддържа, че според белгийското законодателство той е имал правото да практикува адвокатската си професия отново, тъй като са били налице условията, предвидени в текста на този член. Това е така, независимо от факта, че Съветът на колегията е имал известна дискреция при решаването дали едно от изискванията - да са налице "изключителни обстоятелства", оправдаващи повторния прием - е било изпълнено. В подкрепа на молбата си Х. повдигнал фактически и правни въпроси, подлежащи на съдебна преценка.

Затова Съветът на адвокатската колегия на Антверпен е трябвало да реши спор относно право, твърдяно от Х.

2. Дали спорното право е гражданско

44. Жалбоподателят и Комисията са намерили въпросното право за гражданско. Правителството поддържа? обратното поради основната разлика, която то твърди?, че отличава адвокатската от другите професии, като например медицинската.

45. Както в предишни случаи, така и сега Съдът не счита, че трябва в настоящето производство да даде абстрактно определение на понятието "граждански права и задължения". Той, по-скоро, трябва да анализира особените черти на адвокатската професия в Белгия, тъй като спорното право е неразривно свързано с тази професия.

46. Един такъв анализ естествено разкрива публичноправни черти.

(а) На първо място, Белгия е регулирала със закон начина, по който адвокатските колегии следва да бъдат организирани, и условията за практикуване на адвокатската професия като например достъп, права, задължения и т.н. (вж. решението по делото *Ван дер Муселе* от 23 ноември 1983 г., §29).

Държавната намеса чрез закон или делегирано нормотворчество не е попречила на Съда да приеме - най-вече по няколко дела, свързани с медицинската професия (*Кьониг*; *Льо Конт*, *Ван Льовен* и *Де Мейере*; *Албер* и *Льо Конт*) - че въпросното право е имало гражданско-

правен характер. И в настоящия случай тази намеса не е достатъчна, за да се приеме, че твърдяното от жалбоподателя право не е имало такъв характер.

(б) На второ място, участието на адвокати при осъществяване на правосъдието ги въвлича в дейността на една публична институция.

Правителството поддържа, че адвокатите, които традиционно биват описвани като "служители на правосъдието" (*auxiliaires de la justice*), са по-скоро представители на съдебната система по същия начин като съдиите. Като доказателство за това правителството се позовава конкретно на монопола върху правото да бъдат изслушвани, възможността да бъдат официално назначени от съда по наказателни и граждански дела, задължението в някои случаи да изпълняват функциите на съдии и прокурори, и задължението на Съвета на колегията да учреди Служба за правна помощ и защита на лица с ограничени средства.

Съдът отбелязва, че по отношение на някои от функциите ѝ адвокатските колегии в Белгия са в известен смисъл част от съдебната система, тъй като разпоредбите в Кодекса от 1967 г., засягащи адвокатската колегия (чл.чл.428-506), са в частта, озаглавена "Съдебно устройство". Тази връзка обаче не е от решаващо значение. Тя не пречи практикуването на адвокатската професия да има граждански характер. Нещо повече, не съществува обща или индивидуална подчиненост на колегията спрямо съдилищата. Напротив, по силата на традиционната си независимост единствено колегията има право до контролира своя състав, от една страна, и дисциплината, от друга. Според Съдебния кодекс, който е възприел практиката на Касационния съд по този въпрос, Съветът на колегията приема нови адвокати и решенията му в тази област не подлежат на обжалване (вж. §27 по горе). След 1963 г. разглеждането на жалби срещу дисциплинарни решения на Съвета е правомощие на дисциплинарни апелативни съвети, състоящи се от председателя на Апелативния съд и четирима адвокати; преди това е било правомощие на Апелативния съд (вж. §29 по-горе).

47. Затова, докато горните два фактора не са достатъчни да установят, че чл.6, т.1 е неприложим, налице са няколко довода в полза на обратното заключение.

(а) Първо, адвокатската професия традиционно е смятана за една от независимите професии в Белгия. Според чл.444 от Съдебния кодекс, "адвокатите изпълняват служебните си задължения свободно в интересите на правосъдието и истината". Веднъж вписан в адвокатския списък, всеки член на колегията е свободен да практикува или да не практикува. Освен ако не е служебно назначен от съда, той има клиенти, които избира сам, пряко и доброволно, без намеса от страна на публичната власт; той може да откаже да действа, ако това е против неговата съвест или по други причини. Указанията да действа, които го обвързват към клиента му, са отменими по желание на някоя от страните и съставляват частноправно правоотношение. Що се отнася до хонорарите, адвокатът сам ги определя "с благоразумието, което следва да се очаква от професията му" (чл.459 от Съдебния кодекс) със съгласието на клиента, с изключение на случаите, когато Съветът на колегията може да се намеси поради "определяне на прекомерно високи хонорари" (пак там).

(б) На второ място, кантората и клиентелата на един адвокат представляват имуществен интерес и, като такива, попадат в обсега на правото на собственост, което е гражданско право по смисъла на чл.6, т.1 (вж. *mutatis mutandis* решението по делото *Ван Марл и други* от 26 юни 1986 г., §41).

(в) Също така може да се отбележи, че, докато адвокатите упражняват едно изключително право на изслушване в съдилищата, те изпълняват и многобройни важни задължения извън съда, действайки като консултанти, посредници и дори арбитри. Тези задължения, които понякога отнемат значително време, са традиционна и нормална черта на професията. При

все това те често нямат връзка с някакво съдебно производство. При това положение не може да се каже, че работата на членовете на адвокатската колегия се състои единствено в подпомагане функционирането на съдилищата на държавата.

48. След като разгледа различните аспекти на адвокатската професия в Белгия, Съдът намира, че те придават на твърдяното право характера на гражданско право по смисъла на чл.6, т.1, който, следователно, е бил приложим.

Б. Съответствие с чл.6, т.1

49. Необходимо е, следователно, да се установи дали жалбоподателят е упражнил своето "право на справедливо гледане на неговото дело" (вж. решението по делото *Голдър* от 21 февруари 1975 г., §36). Тъй като решенията на Съвета на адвокатската колегия на Антверпен не подлежат на обжалване (вж. §30 по-горе), трябва да се установи дали Съветът е отговарял на изискванията на чл.6, т.1, по-специално дали на практика е бил "независим" и "безпристрастен" "съд" и дали е имало "справедливо" и "публично" гледане на делото на Х. В настоящия случай не се оспорва това, че Съветът е бил институция, "създаден[а] в съответствие със закона" и че е разгледал делото "в разумен срок".

50. Жалбоподателят и Комисията са възприели становището, че Съветът не е осигурил гаранциите, присъщи на понятието "съд", докато правителството твърди, че макар въпросният орган обикновено да не действа като "съд", в настоящия случай е действал като такъв.

Според практиката на Съда един "съд" се характеризира по същество със съдебните си функции, т.е. с решаването на въпроси в неговата компетентност на основата на правните правила и след провеждането на производство по ред, установен със закон (вж. например решението по делото *Шрамек* от 22 октомври 1984 г., §36).

Съветът на колегията осъществява много функции - административни, нормотворчески, правораздавателни, консултативни и дисциплинарни (вж. §26 по-горе). Това многообразие от функции е главното основание Комисията да заключи, че Съветът не е бил "съд".

Съдът не споделя това становище, което е в разрез с неговата практика (вж. най-вече *Льо Конт*, *Ван Льовен и Де Мейере срещу Белгия*, решение от 23 юни 1981 г., §§ 26, 55; *Кембъл и Фел срещу Обединеното кралство*, решение от 28 юни 1984 г., §§ 33, 81). Това многообразие на функциите не може, само по себе си, да изключи възможността една институция да действа като "съд" при осъществяването на някое от тези правомощия.

Нещо повече, Съветът, когато е взимал решение по молбата за повторен прием на жалбоподателя (лишен от адвокатски права през 1963 г.), е осъществявал съдебна функция извън дисциплинарните си задължения. Той е предприемал действия в различни моменти през значителни периоди от време (през 1963 г. и след това през 1979 - 1981 г.) и в различна обстановка (лишаване от адвокатски права и молба за повторен прием в колегията).

51. Не може да се поставя под въпрос независимостта на членовете на Съвета. Те се избират от техните колеги (вж. §25 по-горе) и не са отговорни пред никого, освен пред собствената си съвест.

52. Също така, Съдът не вижда нищо от представените доказателства да дава основание за съмнение в тяхната лична безпристрастност. Предвид това, Съдът не смята за необходимо да изразява становище относно структурната независимост на Съвета на колегията.

53. Що се отнася до справедливостта на производството, Х. е имал възможност да ползва помощта на адвокат и да се яви лично при разглеждането на двете му молби за повторен

прием; той също така представил писмена защита в подкрепа на втората си молба (вж. §§ 17-18 и 20 по-горе).

Независимо от това, следваната от Съвета процедура търпи критика в две насоки.

На първо място, било е много трудно жалбоподателят да представи съответни доказателства за наличието на "изключителни обстоятелства", които са можели, по закон, да доведат до възстановяването му в списъка и, по-общо, да му позволят да защити тезата си с нужната ефективност; по-специално, нито приложимите разпоредби, нито предишните решения на адвокатските съвети сочат какво точно съставлява "изключителни обстоятелства" (вж. §30 по-горе).

В същото време той е имал причина да се страхува, че е имало опасност от произвол, особено предвид факта, че не е имал право на обжалване (вж. решението по делото *Льо Конт, Ван Льовен и Де Мейере* от 23 юни 1981 г., §§ 31, 58), и че Съветът на колегията на Антверпен не е имал никакви вътрешни правила относно процедурата (вж. §31 по-горе).

Ето защо процесуалните гаранции в случая са незаконосъобразно ограничени. Тяхната недостатъчност е от важно значение с оглед на значимостта на това, което е изложено на риск, когато един лишен от адвокатски права адвокат търси възстановяването им (вж. *mutatis mutandis* решението по делото *Де Вилде, Оомс и Версип* от 18 юни 1971 г., §79) и неконкретизираното съдържание на законовото понятие "изключителни обстоятелства".

По-нататък, същата тази липса на конкретност е направила още по-необходимо подробното мотивиране на двете решения по спорния въпрос. Въпреки това и двете решения просто отбелязали, че не са били налице такива обстоятелства, без да се обяснява защо посочените от жалбоподателя обстоятелства не са били сметени за изключителни.

54. Що се отнася до това дали производството е било публично, Съдебният кодекс предвижда, че в някои случаи решенията на Съвета на колегията по дисциплинарни въпроси могат да бъдат обявявани публично (чл.460, ал.3) и че производството пред дисциплинарните апелативни съвети може да е публично (чл.476), но той не казва нищо за производството за възстановяване на адвокатски права. В настоящия случай разглеждането на молбите на Х. не е ставало публично, нито решенията на Съвета са били обявявани публично.

Освен ако не бъде поправен на по-късен етап от производството, този недостатък може да лиши засегнатото лице от една от гаранциите, уредени в първото изречение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията (вж. *mutatis mutandis* решението по делото *Албер и Льо Конт* от 10 февруари 1983 г., § 34).

Основанията за молбите на Х. са били пряко свързани с неговата адвокатската практика, което би могло да повдигне въпроси, попадащи в някое от изключенията, позволени от чл.6, т.1. Предоставените на Съда материали по делото, обаче, не са достатъчни, за да покажат, че обстоятелствата по случая са налагали заседанието да не бъде проведено публично.

Правилото на чл.6, т.1, изискващо публично гледане, може в определени случаи да отстъпи пред волята на заинтересуваното лице. Разбира се, характерът на някои от правата, гарантирани от Конвенцията, изключва отказа от упражняването им, но същото не може да се каже за други от тях. Ето защо нито буквата, нито духът на чл. 6 могат да попречат на един адвокат да се откаже по собствена воля и по един категоричен начин от правото на публично гледане на неговото дело; провеждането на дисциплинарно производство при закрити врати не противоречи на Конвенцията (вж. решението по делото *Албер и Льо Конт*, §35).

Представените доказателства не установяват, че Х. е имал намерение да се откаже от правото си на публично гледане (пак там). Той не може да бъде винен за това, че не е поискал изрично да упражни право, което не му се е следвало по силата на практиката на белгийските адвокатски колегии и което е имал малки изгледи да осъществи. Що се отнася до това, че Х е поискал да остане анонимен в производствата пред Комисията и Съда, то не е от решаващо значение, тъй като тези производства са съвсем различни както по предмет, така и по характер и обхват.

55. Накратко, Съветът на колегията не е изпълнил в настоящия случай изискванията на чл.6, т.1 и, следователно, е налице нарушение на тази разпоредба.

II. Приложение на чл.50

56. Жалбоподателят претендира за справедливо удовлетворение за причинените му вреди и за разходите и разноските по делото на основание чл.50, който гласи:

“Ако Съдът установи, че решенията или мерките, взети от съдебните и други органи на Високодоговарящата се страна, изцяло или частично противоречат на задълженията ѝ по тази Конвенция, а също така ако вътрешното право на тази страна допуска само частично обезщетение за последиците от тези решения или мерки, Съдът, ако това е необходимо, може да постанови предоставянето на справедлива сатисфакция на потърпевщата страна.”

A. Вреди

57. По време на заседанието на 24 ноември 1986 г. представителят на Х. подчерта размера на щетите, които неговият клиент претърпял в резултат на заличаването му от адвокатския списък.

Неимуществените вреди бяха оценени на 50 милиона белгийски франка (б.фр.); те били причинени от страданията, на които били подложени жалбоподателят и неговото семейство. Имуществените вреди бяха оценени на 52 милиона б.фр.; тази сума отговаряла на дохода, който жалбоподателят би имал за двадесет и шестгодишния период (започващ 10 години след лишаването му от адвокатски права и приключващ на 70-ия му рожден ден), ако беше имал възможност отново да упражнява адвокатската си професия.

Правителството оспори наличието на каквито и да било имуществени вреди, които при всички случаи могат да бъдат изчислявани от момента на отказа за повторен прием в колегията. Според твърденията на правителството, Х. е осъществявал друга дейност, след като бил заличен, и нищо не сочело, че той би постигнал повторен прием в колегията, ако имаше вътрешно средство за защита пред съд, отговарящ на изискванията на чл.6, т.1. По отношение на неимуществените вреди, установяването на нарушение на Конвенцията би представлявало достатъчно удовлетворение.

От своя страна, делегатът на Комисията препоръчва обезщетение за значителни вреди.

58. Съдът първо би изтъкнал, че в настоящия случай присъждането на справедливо удовлетворение може да се основава единствено на факта, че на жалбоподателя не са били осигурени някои от гаранциите, уредени в чл. 6, т. 1, когато молбите му за повторен прием в колегията били разглеждани от Съвета на адвокатската колегия на Антверпен (вж. *mutatis mutandis* решенията по делата *Льо Конт*, *Ван Льовен* и *Де Мејере* от 23 юни 1981 г., §15; и *Бьониш*, 2 юни 1986 г., §11). Следователно, няма основания да се взимат предвид заличаването и неговите последици.

59. Що се отнася до имуществените вреди, доказателствата не установяват наличието на причинна връзка между нарушаването на Конвенцията и някакво влошаване на финансовото положение на Х.

60. От друга страна, жалбоподателят действително е понесъл неимуществени щети, с оглед на които Съдът, правейки преценка по справедливост, както изисква чл. 50, му присъжда обезщетение в размер на 250 000 б.франка.

Б. Разходи и разноски

61. Представителят на жалбоподателя е поискал от името на клиента си възстановяване на разходите и адвокатския хонорар; разходите възлизали на 200 000 б.фр., а хонорарът - на 5% от размера на обезщетението, което Съдът би присъдил. Въпреки писмено запитване от страна на Съда, той не представи нито подробности, нито никакви документи в подкрепа на твърденията си.

Правителството се е ограничило да изрази съмнения относно метода на изчисление на адвокатския хонорар. Делегатът на Комисията предложил на жалбоподателя да бъдат възстановени разходите и разноските, направени през различните производства.

62. В настоящия случай само разходите и хонорарите по производството пред Комисията и Съда следва да бъдат взети предвид (вж. *mutatis mutandis* решението по делото *Льо Конт, Ван Льовен и Де Мейере* от 23 юни 1981 г., §19).

Като взе решението си по справедливост и като приложи критериите, установени в съдебната си практика, Съдът счита, че разходите по работата на адвоката и пътните и дневните разходи могат да бъдат оценени на 100 000 б.франка.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ

1. Постановява с дванадесет на шест гласа, че чл.6, т.1 е приложим в настоящия случай;
2. Постановява с дванадесет на шест гласа, че чл.6, т.1 е бил нарушен;
3. Постановява с шестнадесет на два гласа, че Кралство Белгия трябва да плати на жалбоподателя сумата от 250 000 б.фр. като обезщетение за неимуществени вреди;
4. Постановява единодушно, че Кралство Белгия трябва да възстанови на жалбоподателя разходи и разноски в размер на 100 000 б.фр.;
5. Отхвърля единодушно искането за справедливо удовлетворение в останалата му част.

Изготвено на английски и френски и произнесено публично и в Сградата Съда по Човешките Права в Страсбург на 30 ноември 1987 г.

Подписано: председател Ролф РЮСДАЛ

Подписано: секретар Марк-Андре ЕЙСЕН

Към настоящето решение са приложени заявление от съдия Мачер и, съгласно чл.51, т. 2 от Конвенцията и Правило 52 §2 от Правилата на Съда, следните особени мнения:

- особено мнение на съдия Р. Рюсдал;
- особено мнение на съдия Н. Валтикос;

- съвместно особено мнение на съдиите Г. Лагергрен, Л.-Е. Петити, Р. Макдоналд;
- съвместно особено мнение на съдиите Ф. Гьолчуклу, Ф. Мачер, сър Винсент Еванс, Р. Бернхард, Дж. Герзинг;
- особено мнение на съдия Х. Пиниейро Фариня;
- особено мнение на съдия Р. Бернхард;
- особено мнение на съдия Дж. Герзинг;
- особено мнение на съдия Ж. Де Мейер.

СТАНОВИЩЕ НА СЪДИЯ МАЧЕР.

Тъй като поради причини, обяснени в съвместното особено мнение, аз гласувах, че чл.6 от Конвенцията не е приложим в настоящия случай, не бих могъл да приема, че е било налице нарушение на тази разпоредба.

Бих искал обаче да изтъкна, че ако бях намерил чл.6 за приложим, не бих се колебал да приема, че е бил нарушен, тъй като производството пред Съвета на колегията не отговаря на изискванията на чл.6 от Конвенцията в няколко аспекта.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ РЮСЗДАЛ

Подкрепям решението на Съда, в частта му за приложимостта на чл.6. От друга страна, за съжаление, не мога напълно да одобря частта за съобразеност с тази разпоредба, тъй като считам, че няколко довода от мотивите изискват малко по-различно внимание.

На първо място, би трябвало да се отдели по-голямо внимание в решението на Съда на две обстоятелства, които показват високата степен на дискреционна власт на Съвета на колегията при разглеждането на молби за възстановяване на адвокатски права. Първо, самият Съдебен кодекс предвижда разпоредбата за процедурата за повторен прием като напълно различна от предвидените разпоредби за дисциплинарното производство, а същевременно само бегло очертава тази процедура. Второ, адвокатската колегия на Антверпен не е имала никакви вътрешни процедурни правила по онова време. Процедурата, която е трябвало да следва Съветът, е била оставена почти изцяло на неговото усмотрение.

Що се отнася до мотивите в оспорваните решения на Съвета, решението на Съда отбелязва само, че те са били съвсем оскъдни. Решението на Съда е следвало да привлече вниманието към факта, че Съветът на адвокатската колегия на Антверпен е нямал правно задължение да посочва основанията, поради които оставя без уважение молбата за повторен прием на Х.

На последно място, може да се постави въпросът дали е било удачно да се обсъжда отказът от правото на публично гледане, макар и само за да се заключи, че жалбоподателят изглежда не е имал намерение да го упражни.

Тези кратки бележки по никакъв начин не променят заключението ми, че Съветът на колегията не е изпълнил в настоящия случай изискванията на чл.6 т.1.

Бих добавил, че считам за тъжно, че Съветът на колегията, който има правомощията на първа и последна инстанция, се състои изключително от практикуващи юристи.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ТОР ВИЛЯМСОН

Мотивите ми да гласувам за приложимостта на чл.6 т.1 са изложените в решението.

От друга страна, гласувах, че е налице нарушение на тази разпоредба на малко по-различни основания от посочените в решението. Затова искам да направя следните бележки.

[Съдия Вилиамсон подчертава липсата на структурна независимост на Съвета, която е резултат от начина на избиране на неговите членове и краткосрочността на мандата им и която е от значение за това доколко една институция се възприема като независима.]

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИТЕ Г. ЛАГЕРГРЕН, Л.-Е. ПЕТИТИ и Р. МАКДОНАЛД

Настоящото решение признава важното изискване решенията на съдилищата да бъдат съответно мотивирани.

[Съдиите цитират Съвещателно мнение на Международния съд в Хага от 12 юли 1973 г.; Докладите на Международния съд в Хага, стр. 166, което обсъжда в каква степен съдилищата следва да навлизат в детайли при мотивирането на техните решения. В мнението се казва, че не е необходимо съдът да обсъжда всеки конкретен довод на страните и да излага причините за приемането или отхвърлянето му, а че трябва да посочи пътя, по който е стигнал до своето решение. По-нататък се посочва, че един съдебен орган е задължен да обърне внимание на всички доводи на страните, но не е длъжен в мотивите си подробно да изложи как е обсъдил всеки един от тях. Дали едно решение е толкова немотивирано, че това да представлява нарушаване на изискването за справедливо гледане или отказ от правосъдие, следва да се преценява с оглед конкретните обстоятелства по дадено дело и с оглед решението като цяло.]

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИТЕ Ф. ГЪОЛЧУКЛУ, Ф. МАЧЕР, СЪР ВИНСЕНТ ЕВАНС, Р. БЕРНХАРД И ДЖ. ГЕРЗИНГ. Споделяме отправната точка на настоящото решение, че чл.6, т.1 обхваща само спорове за граждански права и задължения, за които приемливо може да се твърди, че са признати за такива във вътрешното право (вж. §40 от решението на Съда). Но според нас това условие не е било налице в настоящия случай.

От формулировката на чл.471 от белгийския Съдебен кодекс става ясно, че правомощието на Съвета на адвокатската колегия да приема повторно лица в колегията е дискреционно, но може да бъде упражнявано само ако са налице определени предпоставки. Те са:

- (а) да са изминали 10 години от влизане в сила на решението за заличаване на адвокат от списъка на колегията; и
- (б) изключителни обстоятелства да налагат повторния прием (кога са налице такива обстоятелства не е ясно нито от закона, нито от практиката).

Ако тези предпоставки са налице, може да се постанови възстановяване в списъка. С оглед на това, не изглежда да съществува такова право по силата на вътрешното законодателство.

Това становище се подкрепя от историята на тази разпоредба в Белгийското право (вж. §30 от решението на Съда и защитата на правителството), както и от изричната забрана за обжалване.

Дори ако приемем Белгийското законодателство в частта му за повторния прием в адвокатските колегии за крайно незадоволително, не зависи от международния съдия да

тълкува вътрешното право в противоречие с неговата формулировка и националната практика.

Тъй като според нас не съществува такова право, не възниква и въпрос дали то може да бъде прието за гражданско право по смисъла на чл.6, т.1 от Конвенцията.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ПИНЬЕЙРО ФАРИНЯ.

[Съдия Фариня подкрепя становището, че не е съществувало право].

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ БЕРНХАРД.

[В своето мнение съдия Бернхард отрича на Съвета на колегията качеството на съд, тъй като:]

(1) Съветът има главно административни функции. Трябва да има убедителни основания - например ясни законови разпоредби - за да се приеме за определени цели този орган за съд.

(2) Съветът е съставен изключително от практикуващи адвокати, а не от съдии или съдебни заседатели. Адвокатите се произнасят по качествата на свои (настоящи или бивши) колеги. Такава структура не е съвместима с изискването за безпристрастен съд.

(3) Процедурата на Съвета е оставена почти изцяло на неговото усмотрение. Може ли един съд, по смисъла на Конвенцията, да бъде оставен да действа без всякакви процедурни правила и гаранции?

(4) Законът не предвижда публичност нито на заседанията, нито на крайните решения на Съвета. Може ли орган, действащ изключително при закрити врати действително да бъде считан за съд?

(5) Съветът не трябва да посочва и не посочва мотивите за своите решения. Може ли орган, действащ като първа и като последна инстанция да бъде считан за съд, ако решенията му са правно немотивирани?

Накрая, тези недостатъци в съвкупност представляват убедително основание за неприемането на Съвета за съд.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ДЕ МЕЙЕР

Както болшинството от моите колеги, но на основания, различни от посочените в решението на Съда, аз считам, че чл.6, т.1 от Конвенцията е бил приложим в настоящия случай и че правото на жалбоподателя по силата на тази разпоредба е било нарушено.

По-нататък, по отношение приложението на чл.50 от Конвенцията смятам, че жалбоподателят е следвало да бъде обезщетен само за разходите и разноските.

I. По отношение приложимостта на чл.6, т.1 от Конвенцията

1. Решението на Съда по това дело, подобно на няколко предишни решения, неоправдано набляга на понятието спор.

[...]

Нищо в това производство не разкрива съществуването на спор. То засягало единствено, както отбелязва Съдът, "въпрос относно определянето на едно право" (§38 от решението на

Съда). Това е достатъчно, за да се ползва жалбоподателят от защитата на чл.6, т.1 от Конвенцията.

2-3. *[Съдия де Мейер застъпва постоянното си становище, че изискването чл.6, т.1 от Конвенцията да е приложим "само" по отношение на "права и задължения", за които приемливо може да се твърди, че са признати за такива от вътрешното право", е прекомерно].* Според мен жалбоподателят е имал право единствено на гледане на неговото дело от съд, осигуряващ му гаранциите на чл.6, т.1 от Конвенцията; задача на такъв съд е да реши дали тезата на жалбоподателя може да бъде приемливо поддържана или поддържана въобще, и то не само според "белгийското право", а изобщо според "правото".

4. Не ми е трудно да поддържам заедно с мнозинството от моите колеги, че правото, което е следвало да бъде определено в настоящия случай, е било гражданско.

Все по-склонен съм да мисля, че "граждански" характер по смисъла на чл.6, т.1 от Конвенцията следва да бъде приписан на всички права и задължения, които не са свързани с "наличието....на наказателно обвинение".

Ето защо според мен не е от съществено значение фактът, че въпросното право притежавало "публичноправни черти"; дори ако нямаше други черти, то би следвало да попадне в обсега на съдебната защита, гарантирана от чл.6, т.1 от Конвенцията.

5. Ето защо в настоящия случай е следвало да бъде осигурена такава защита, тъй като жалбоподателят е повдигнал "въпрос относно определянето на право".

II. По отношение на нарушаването на чл.6, т.1 от Конвенцията

1. *[Съдия Де Мейер поддържа становището, че Съветът е бил независим и безпристрастен съд, но добавя:]*

"Структурната независимост на един орган като Съвета на колегията следва да бъде предполагаема, по същия начин както и "личната" независимост на неговите членове, до доказване на противното. По-специално, фактът, че Съветът се е състоял само от членове, избрани от техни колеги, "не е достатъчен да обоснове обвинение в пристрастност".

2. Считам мотивите на решението на Съда относно справедливостта на производството за убедителни. [...]

3. Дали е имало "разпоредба", даваща на жалбоподателя право на обжалване, и дали е имало някакви "вътрешни процедурни правила" ми се струва без значение в настоящия случай.

Може да се запита едни такива "разпоредба" или "правила" какво могат или следва да съдържат. Може да се запита дали е било възможно или желателно предварително да се регулира всичко. Може да се запита и по какъв начин фактът, че общите принципи или правилата на обичайното право не са формулирани в писаното право, може да попречи на тяхната приложимост или прилагане. Това, което е било от значение е да се установи дали, с или без "разпоредба", с или без "вътрешни процедурни правила", всичко е било съответно проведено.

В настоящия случай нищо не води до твърдението, че липсата на такива разпоредби или правила е можело да навреди на жалбоподателя.

По-специално, по отношение правото на обжалване не съществува нищо, което да показва, че жалбоподателят би поискал да направи отвод на член или членове от състава на Съвета,

или че, ако беше направил отвод, щеше да срещне отказ на основание липсата на "разпоредба", даваща му право да прави отводи.

4. [Съдия Де Мейер по-нататък подкрепя становището, че всички съдебни решения следва да бъдат съответно мотивирани.]

Но аз застъпвам становището, че Съдът "съвсем не дава достатъчна информация" за това, което го е накарало да каже или да предположи, че по отношение на отсъствието на "изключителни обстоятелства" по смисъла на чл.471 от Съдебния кодекс мотивите на двете оспорвани решения на Съвета са били недостатъчни. В това отношение самото решение на Съда ми се струва немотивирано и, най-важното, неоснователно.

За да се убедим в това, достатъчно е да се видят доказателствата. *[Бележка на секретаря: По заповед на председателя на Съда от 26 октомври 1987 г. на основание Правило 55 от Правилата на Съда приложения 3-12 към защитата на правителството не са публични и няма да бъдат публикувани.]*

В молбите на жалбоподателя за възстановяване в адвокатския списък не са били посочени обстоятелства, които биха могли да оправдаят възстановяването: и двете молби са крайно сбити. В молбата от 3 декември 1979 г. жалбоподателят моли, с петнадесет думи, за реабилитация и възстановяване в адвокатския списък. В молбата от 9 февруари 1980 г. той моли, с дванадесет думи, единствено за възстановяване в списъка.

Към молбата от 3 декември 1979 г. не са били приложени никакви материали. Допълнителни съображения били изложени устно в заседанието на Съвета на колегията на 18 февруари 1980 г. от адвоката на жалбоподателя, който, видно от протоколите, посочил:

(а) големите професионални и семейни трудности, които жалбоподателят бил преживял през последните 15 години;

(б) грижата, която жалбоподателят полагал, за да избегне всяко недоразумение или объркване относно качеството, в което осъществявал правната и данъчната си дейност;

(в) факта, че решението на Съвета от 1963 г. не е било последвано от наказателно производство, и че по-късните наказателни преследвания срещу него завършили с оправдателна присъда;

(г) решителността и идеализма, които жалбоподателят показал, продължавайки да използва правните си познания и да ги обогатява.

В решението си, обявено в същия ден, Съветът кратко отбелязал, че тези обяснения не разкриват наличието на изключителни обстоятелства, които да убедят Съвета, че е било уместно да постанови възстановяване в списъка на колегията и така да бъдат отменени последиците на решението за заличаване през 1963 г.

Има ли какво повече да се каже в отговор на доводите на адвоката на Х.? Било ли е необходимо да се измислят безцелни изречения единствено, за да се каже, че (в зависимост от това дали отговорът е бил положителен или отрицателен) доводите са убедили или не са убедили Съвета в съществуването на "изключителни обстоятелства"? Как е следвало в настоящия случай да се "обясн[и] защо посочените от жалбоподателя обстоятелства не са били счетени за изключителни"(вж. §53, от решението на Съда)?

Молбата от 9 февруари 1981 г. била придружена от становище на бившия главен прокурор Б., изготвено на 3 февруари 1981 година. Това становище се изразявало главно в критика на процедурата, следвана от Съвета през 1963 г., и посочвало нашироко последиците от заличаването върху жалбоподателя и трудностите, с които той се е сблъскал след това.

На заседание на Съвета на 21 април 1981 г. адвокатът на Х. изтъкнал главно доводи, свързани с производството през 1963 г. и по-специално заявил, че становището на Б. разкривало “изцяло изключителни обстоятелства, които не са били известни към момента на подаване на първата молба за възстановяване”. Колкото до останалото, той изтъкнал, че от 1963 до 1980 г. жалбоподателят е осъществявал безукорно правно и данъчно консултантската си дейност; напомнил на Съвета големите семейни грижи, с които жалбоподателят се сблъскал през този период; и потвърдил нуждата да се сложи край на това “ужасно положение”, което изобщо не било съответно на нарушенията, довели до заличаването.

В същото заседание жалбоподателят представил обяснение, което не сочело никакви нови доказателства, а само обяснявало защо тъкмо от Б. било поискано становище и защо той е имал право да го даде.

Решението на Съвета от 11 май 1981 г. отговаряло в известна степен на критиката относно процедурата за лишаване от адвокатски права. Колкото до останалото, Съветът отбелязвал, че становището на Б. само повтаряло вече изтъкнатите на 18 февруари 1980 г. доводи и че не показало по-убедително от тогава, че са налице “изключителни обстоятелства”. Съветът подчертавал, че лишаване от адвокатски права се постановява, само когато един адвокат е снет за недостоеен да практикува отново професията си някога, и че това обяснявало защо само “изключителни” обстоятелства биха могли да позволят възстановяване в адвокатския списък. Съветът добавил, че сериозността на заличаването и неговите последици не може, сама по себе си, да бъде използвана като аргумент, налагащ възстановяването в адвокатския списък след изтичане на известно време. Още веднъж, трябва да се запита дали е било необходимо да се казва нещо повече по този въпрос.

Според мен не трябва да се забравя, че лишеният от права адвокат е този, който следва да покаже, че са налице изключителни обстоятелства, които да оправдават възстановяването на адвокатските му права.

5. Ето защо, остава фактът, че, по отношение справедливостта на производството, както е записано в решението на Съда, “било е много трудно жалбоподателят да представи съответни доказателства за наличието на ‘изключителни обстоятелства’, които са можели, по закон, да доведат до възстановяването му в списъка” и “да му позволят да защити тезата си с нужната ефективност” и че особено бил затруднен от факта, че “нито приложимите разпоредби, нито предишните решения на адвокатските съвети сочат какво точно съставлява ‘изключителни обстоятелства’ (вж. §53 от решението на Съда).

Всичко това може да доведе до “опасност от произвол”. Но то не е достатъчно, за да се приеме, че следваната процедура е била несправедлива.

Законовите и подзаконовите нормативни актове често използват понятия, които са толкова неясни, или почти толкова неясни, или още по-неясни от понятието “изключителни обстоятелства”, употребено в чл.471 от белгийския Съдебен кодекс.

Самата Европейска конвенция за правата на човека съдържа голям брой такива понятия. Това особено важи за чл.6, т.1, който изисква “справедливо” - да, “справедливо” гледане в “разумен” срок и говори за “интерес на нравствеността, обществеността и националната сигурност в едно демократично общество”, за “интересите на непълнолетните лица”, за “защита на личния живот на страните”, за “интересите на правосъдието”, за “специални обстоятелства” и за това какво е “извънредно необходимо”; при това тези понятия не са единствените в чл.6, т.1, които могат да създадат затруднения, както знаем.

Такива понятия не обезсилват задължително производствата на съдилищата, които трябва да ги тълкуват и прилагат.

Нито пък такова обезсилване следва от факта, че няма или че още няма достатъчно съдебна практика по такива понятия.

6. Независимо от това, считам, че не е било налице справедливо гледане на делото на жалбоподателя.

Според мен, то не е било налице, не защото производството пред Съвета е бил сама по себе си порочно, а просто защото жалбоподателят не е имал никакво вътрешно средство на правна защита срещу отхвърлянето на молбите му за повторен прием в колегията.

“С оглед на значимостта на това, което е изложено на риск, когато един лишен от адвокатски права адвокат търси възстановяването им и неконкретизираното съдържание на законовото понятие 'изключителни обстоятелства'”, производството е било, при липсата на такова средство за защита, прекалено кратко, за да задоволи изискването за справедливо гледане.

Упражняването на такава дискреция от страна на Съвета в тази област е следвало да бъде контролируемо от по-висш съд.

На жалбоподателя е следвало да бъде предоставено право на обжалване, което да направи възможен контрола върху решенията на Съвета.

Но, докато в дисциплинарните производства е предвидена възможност за обжалване, белгийското законодателство не съдържа разпоредба за обжалването на отказа за възстановяване в адвокатската колегия.

Това е единственото, което ме накара да заключа, че не е имало справедливо гледане на делото на жалбоподателя и затова е било налице нарушение на неговите основни права.

7. Остава положението, че молбите на Х. не са били разгледани в публични заседания.

[Съдия Де Мейер намира, че жалбоподателят мълчаливо се е отказал от правото на публично гледане на неговото дело и че с негово съгласие производството се е провело при закрити врати, и че затова неговите основни права в това отношение не са били нарушени.]

III. По отношение приложението на чл.50 от Конвенцията

[Съдия Де Мейер счита, че по отношение на неимуществените вреди решението на Съда само по себе си представлява справедливо удовлетворение.]